Lausunto
6.11.2026

Erityisasiantuntija Julia Kinnunen

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

HE 165/2026 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi poliisilain 2 luvun, Suomen tasavallan hallituksen ja Ruotsin kuningaskunnan hallituksen välillä raja-alueen poliisiyhteistyöstä tehdystä sopimuksesta annetun lain ja Puolustusvoimien virka-avusta poliisille annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt sisäministeriöltä lausunnon otsikon asiassa.

1 Esityksen tausta ja tavoitteet

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman mukaan hallitus vahvistaa rikostorjuntaa kansalaisten turvallisuuden ja viranomaisia kohtaan koetun luottamuksen lisäämiseksi. Esitys tukee hallitusohjelman tavoitetta.

Valtioneuvosto antoi 11.9.2025 eduskunnalle selonteon sisäisestä turvallisuudesta. Selonteon mukaan sisäisen turvallisuuden viranomaisten havainnointi- ja vastatoimintakykyä muun muassa droonien osalta tulee edelleen kehittää. Selonteon toimenpiteissä ja linjauksissa esitetään, että sisäisen turvallisuuden viranomaisten miehittämättömien ilma-alusten vastatoiminta turvataan kehittämällä lainsäädäntöä (VN 2025:82, s. 26 ja 31). Hallintovaliokunta totesi selonteosta antamassaan mietinnössä, että nykyinen teknologia mahdollistaa paitsi ilmassa myös maalla tai merellä kulkevien droonien käytön ja kehittämisen erilaisiin tarkoituksiin, ja että viranomaisilla tulee lakisääteisiin tehtäviinsä nähden olla riittävä kyky havaita ja tunnistaa mahdollisesti vaaraa aiheuttavat droonit sekä tarvittaessa vaikuttaa niiden kulkuun ja torjua ne tehokkaasti. Valiokunta totesi kaikkien toimivaltaisten viranomaisten droonien torjuntakykyyn liittyvän kehittämistarpeita (HaVM 5/2026 vp, s. 6). Eduskunta edellytti hallintovaliokunnan mietinnön mukaisessa kannanotossaan, että valtioneuvosto seuraa aktiivisesti teknologista kehitystä ja edistää viranomaisten kykyä ennakoida laaja-alaisesti uusien teknologioiden vaikutuksia turvallisuuteen sekä varmistaa viranomaisten ajantasaisen suorituskyvyn myös uusien teknologioiden aiheuttamiin turvallisuusuhkiin vastaamiseen (EK 23/2026 vp, kannanoton 2 kohta).

Esityksen tavoitteena on parantaa poliisin mahdollisuuksia puuttua miehittämättömien kulkuneuvojen aiheuttamiin turvallisuusuhkiin sekä ajantasaistaa sääntely vastaamaan alan teknologista kehitystä. Esityksen tavoitteena on varmistaa, että poliisin toimivaltuudet muodostavat johdonmukaisen ja teknologianeutraalin kokonaisuuden, joka mahdollistaa puuttumisen turvallisuutta vaarantavaan toimintaan riippumatta siitä, tapahtuuko se ilmassa, maalla, veden pinnalla vai vedenpinnan alla toimivalla miehittämättömällä kulkuneuvolla. Esitys tehostaa poliisin kykyä suoriutua sille laissa säädetyistä tehtävistä ja turvaa perustuslaissa turvattua oikeutta henkilökohtaiseen turvallisuuteen.

Miehittämättömien järjestelmien merkitys turvallisuusympäristössä on kasvanut nopeasti. Kehitys ei koske ainoastaan miehittämättömiä ilma-aluksia, vaan myös maalla, veden pinnalla ja vedenalaisesti kulkevia miehittämättömiä kulkuneuvoja sekä niiden muodostamia järjestelmäkokonaisuuksia. Turvallisuusympäristön muutoksen seurauksena myös poliisin tehtäväkenttä on muuttunut. Poliisin

tehtävänä ei ole enää yksinomaan reagoida jo toteutuneisiin rikoksiin tai järjestyshäiriöihin, vaan yhä useammin estää ennalta vakavia turvallisuusuhkia sekä turvata yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen häiriötön toiminta. Tämä edellyttää aiempaa parempaa tilannekuvaa, kykyä tunnistaa nopeasti uusia uhkia sekä mahdollisuutta puuttua niihin ennen niiden konkretisoitumista vakaviksi seurauksiksi.

Poliisin toimintaympäristö on muuttunut myös siksi, että turvallisuusuhkien toteuttamiseen käytettävät tekniset ratkaisut kehittyvät huomattavasti lainsäädäntöä nopeammin. Mikäli viranomaisten toimivaltuudet sidotaan yksittäisiin teknisiin toteutustapoihin, sääntely vanhenee nopeasti eikä enää vastaa käytännön toimintaympäristöä. Tästä syystä sääntelyssä olisi pyrittävä mahdollisimman teknologianeutraaleihin ratkaisuihin, jotka mahdollistavat toimivaltuuksien soveltamisen myös tulevaisuudessa kehittyviin miehittämättömiin kulkuneuvoihin ja niiden ohjausjärjestelmiin. Muuttunut turvallisuusympäristö korostaa myös viranomaisyhteistyön merkitystä.

2 Esityksen keskeinen sisältö

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi kolmea lakia. Poliisilain (872/2011) 2 luvun 11 a § koskien miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun puuttumista, 15 a § koskien haltuun otetun miehittämättömän ilma-aluksen käsittelyä, 17 §:n 1 momentti koskien voimakeinojen käyttöä ja 19 §:n 1 momentti koskien ampuma-aseen käyttöä muutettaisiin sekä lukuun lisättäisiin uusi 11 b § koskien tietojen käsittelyä. Suomen tasavallan hallituksen ja Ruotsin kuningaskunnan hallituksen välillä raja-alueen poliisiyhteistyöstä tehdystä sopimuksesta annetun lain (260/2024) 4 ja 5 § koskien voimakeinojen ja ampuma-aseen käyttöä muutettaisiin. Puolustusvoimien virka-avusta poliisille annetun lain (342/2022) 2 §:n 2 momentin 7 kohta koskien virka-avun edellytyksiä ja 14 §:n 4 momentti koskien aseistuksen käyttöä muutettaisiin.

Esityksessä ehdotetaan, että lait tulisivat voimaan mahdollisimman pian.

3 Poliisilakiin ehdotetut muutokset

Esityksen keskeinen sisältö muodostuu poliisille ehdotettavasta uudesta, teknologianeutraalista toimivaltuudesta puuttua miehittämättömän kulkuneuvon kulkuun tai toimintaan. Toimivalta korvaisi nykyisen sääntelyn, joka koskee ainoastaan miehittämättömiä ilma-aluksia.

3.1 Soveltamisalan laajentaminen

Voimassa oleva poliisilain 2 luvun 11 a § koskee miehittämättömiä ilma-aluksia. Esityksessä sääntely ulotettaisiin kaikkiin miehittämättömiin kulkuneuvoihin niiden toimintaympäristöstä riippumatta. Soveltamisalaan kuuluisivat siten esimerkiksi miehittämättömät ilma-alukset, autonomiset ajoneuvot, miehittämättömät pinta-alukset sekä vedenalaiset järjestelmät. Teknologinen kehitys on lisännyt tällaisten järjestelmien suorituskykyä, toimintamatkaa ja autonomiaa sekä mahdollistanut niiden hyödyntämisen muun muassa tiedusteluun, häirintään, rikosten tekemiseen, kriittiseen infrastruktuuriin kohdistuvaan vaikuttamiseen, viranomaistehtävien vaarantamiseen ja yksityisyyden loukkaamiseen. Tämän vuoksi poliisin toimivaltuudet ehdotetaan ulotettaviksi teknologianeutraalisti koskemaan kaikkia miehittämättömiä kulkuneuvoja niiden toimintaympäristöstä ja teknisestä toteutustavasta riippumatta.

Voimassa oleva sääntely käsittää miehittämättömän ilma-aluksen tilapäisen haltuunoton, käytön estämisen tai muutoin sen kulkuun puuttumisen. Ehdotettu toimivaltuus kattaisi niiden lisäksi myös

miehittämättömän kulkuneuvon toimintaan puuttumisen. Toimivaltuus kattaisi siten myös tilanteet, joissa kulkuneuvo ei liiku, mutta se esimerkiksi kantaa vaarallista räjähdekuormaa tai sitä käytetään paikallaan olevana häirintään.

Poliisilla olisi toimivaltuus puuttua miehittämättömän kulkuneuvon kulkuun tai toimintaan laissa säädettyjä tarkoituksia varten. Näitä olisivat poliisille säädetyn tehtävän suorittaminen, poliisin toiminnan suojaaminen, erityisten valvontakohteiden vartioiminen, merkittävän valtiollisen tapahtuman turvaaminen sekä onnettomuuspaikalla suoritettavien toimenpiteiden tai toimenpiteen kohteena olevan henkilön yksityisyyden suojaaminen. Käyttötarkoitukset pohjautuisivat voimassa olevaan sääntelyyn, mutta ne jäsennettäisiin uudelleen, ja poliisitehtävien osalta säädettäisiin poliisille säädetyn tehtävän suorittamisesta tai poliisin toiminnan suojaamisesta.

Toimivaltuuden käytön edellytyksenä oleva välttämättömyyskynnys ehdotetaan muutettavan tarpeellisuuskynnykseksi. Muutoksella mahdollistettaisiin oikea-aikainen puuttuminen nopeasti kehittyvissä ja vaikeasti ennakoitavissa tilanteissa jo silloin, kun toimenpide on objektiivisesti arvioiden tarpeen säännöksessä tarkoitetuissa tilanteissa. Toimivaltuutta ei kuitenkaan voitaisi käyttää pelkän tarkoituksenmukaisuusharkinnan perusteella, vaan sen olisi aina täytettävä poliisilain 1 luvussa säädetyt perus- ja ihmisoikeuksien kunnioittamista, suhteellisuutta, vähimmän haitan aiheuttamista ja tarkoitussidonnaisuutta koskevat vaatimukset.

Poliisilaissa ei olisi miehittämättömän kulkuneuvon määritelmää. Laintasoinen määritelmä voisi teknologisen kehityksen vuoksi tarpeettomasti rajata sääntelyn ulkopuolelle sellaisen miehittämättömän kulkuneuvon, jonka olisi tarkoitus olla sääntelyn piirissä. Miehittämättömän kulkuneuvon käsitettä käytetään ehdotuksessa esitettyjen lakimuutosten lisäksi eduskunnan käsittelyssä olevassa ehdotetussa rajavartiolaissa (HE 158/2026 vp), voimassa olevassa vankeuslaissa (767/2005) sekä 1.1.2027 voimaan tulevassa ydinenergialaissa (775/2026). Myöskään mainitut lait ja ehdotukset eivät sisällä miehittämättömän kulkuneuvon legaalimääritelmää.

3.2 Teknisen laitteen käyttö

Voimassa olevan poliisilain 2 luvun 11 a §:n mukaan poliisimies voi käyttää pykälässä luetelluissa tilanteissa teknistä laitetta, joka ei aiheuta vähäistä suurempaa haittaa radio- tai muulle viestinnälle taikka yleiselle viestintäverkolle. Voimassa olevan pykälän mukaan teknistä laitetta voidaan käyttää, jos se on puolustettavaa huomioiden tehtävän tärkeys ja kiireellisyys, miehittämättömän ilma-aluksen toiminnan vaarallisuus, käytettävissä olevat voimavarat ja muut tilanteen kokonaisarvosteluun vaikuttavat seikat. Teknistä laitetta saa käyttää vain niin kauan kuin se on toimenpiteen suorittamiseksi välttämätöntä ja vain asianmukaisen koulutuksen saanut poliisimies.

Säännöstä muutettaisiin siten, että siinä täsmennettäisiin, että teknistä laitetta voidaan käyttää pykälän 1 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa miehittämättömään kulkuneuvoon, sen kauko-ohjauslaitteisiin, ohjaus- ja seurantayhteyksiin sekä muihin käytön edellyttämiin järjestelmän osiin. Käytön edellytys siitä, ettei laitteesta aiheudu vähäistä suurempaa haittaa radioviestinnälle, muulle viestinnälle tai yleiselle viestintäverkolle muutettaisiin edellytykseksi, ettei laitteesta aiheutuva haitta saisi olla kohtuutonta. Teknistä laitetta saisi lähtökohtaisesti käyttää vain asianmukaisen koulutuksen saanut poliisimies. Tästä ehdotetaan jäljempänä kuvattua rajattua poikkeusta. Laitetta voitaisiin käyttää vain siinä määrin ja siihen saakka, kuin se on 11 a §:n 1 momentissa tarkoitetun tehtävän suorittamiseksi tarpeellista. Edellytykset käytön puolustettavuudesta säilyisivät ennallaan. Laitteen käytöstä olisi edelleen tehtävä ilmoitus Liikenne- ja viestintävirastolle, ellei se säännöksessä tarkoitetulla tavalla olisi ilmeisen tarpeetonta tai poliisin taktisiin ja teknisiin menetelmiin liittyvästä syystä ilmeisen perusteltua.

Uutena säädettäisiin, että poliisi voisi säädettyjen edellytysten täyttyessä luovuttaa poliisin hallinnassa olevan teknisten laitteen Puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen virkamiehen käytettäväksi. Luovutus edellyttäisi päällystöön kuuluvan poliisimiehen määräystä, ja laitteen käyttö tapahtuisi poliisimiehen välittömässä ohjauksessa ja valvonnassa. Laite voitaisiin luovuttaa vain, jos se olisi tehtävän kiireellisyyden tai laitteen käytön edellyttämän erityisosaamisen vuoksi välttämätöntä. Samoin, kuin poliisimiehen käyttäessä teknistä laitetta, edellytettäisiin Puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen virkamiehellä olevan asianmukainen koulutus laitteen käyttöön. Kyse olisi rajatusta poikkeuksesta välttämättömiä tilanteita varten, minkä vuoksi laitteen luovuttamiselle toisen viranomaisen käytettäväksi olisi säädetty tarkat edellytykset. Poliisi arvioisi toimivaltuuden käytön edellytykset ja päättäisi toimenpiteen kohteesta, aloittamisesta, laajuudesta ja lopettamisesta. Muun viranomaisen virkamiehen tehtävä rajoittuisi teknisen laitteen käyttöön poliisin päätöksen toteuttamiseksi. Sääntely ei muuttaisi Puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen muuhun lainsäädäntöön perustuvia toimivaltuuksia.

Teknisen kehityksen vuoksi laissa ei olisi tarkoituksenmukaista tarkemmin määritellä sitä, millaisella teknisellä laitteella miehittämättömän kulkuneuvon kulkuun voitaisiin puuttua. Käytännössä teknisiin keinoihin lukeutuvat erilaiset taajuuksiin vaikuttavat ja signaaleihin puuttuvat keinot. Teknisillä laitteilla voidaan vaikuttaa miehittämättömän kulkuneuvon kulkuun tai toimintaan esimerkiksi siten, että miehittämättömän kulkuneuvon ohjaaminen estetään, kulkuneuvo otetaan omaan ohjaukseen, virransyöttöön vaikutetaan siten, että kulkuneuvon välttämättömät osat lakkaavat toimimasta tai kohdistetaan häirintää kulkuneuvoon tai sen kokonaisjärjestelmän osaan siten, että kulkuneuvo ei kykene toimimaan tietyllä suojattavalla alueella. Yleensä teknisen laitteen käyttö olisi esimerkiksi ampuma-aseen käyttöä lievempi keino puuttua miehittämättömän kulkuneuvon kulkuun tai toimintaan.

3.3 Voimakeinojen ja ampuma-aseen käyttö

3.3.1 Voimakeinojen käytön edellytykset

Poliisilain 2 luvun 17 §:ssä säädetään poliisin voimakeinojen käytöstä. Nykyinen sääntely mahdollistaa voimakeinojen käytön miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun puuttumiseksi. Säännöstä muutettaisiin siten, että poliisimiehellä olisi oikeus käyttää voimakeinoja miehittämättömän kulkuneuvon kulkuun tai toimintaan puuttumiseksi. Voimakeinojen käyttötarkoitus laajenisi siten 11 a §:ssä ehdotettua toimivaltuuden laajentamista vastaavasti. Voimakeinojen käytön yleiset tarpeellisuus- ja puolustettavuusvaatimukset säilyisivät ennallaan.

Voimakeinojen käyttöä rajaa vaatimus niiden tarpeellisuudesta ja käytön puolustettavuudesta. Puolustettavuusarvioinnissa huomioidaan tehtävän tärkeys ja kiireellisyys, vastarinnan vaarallisuus, käytettävissä olevat voimavarat sekä muut tilanteen kokonaisarvosteluun vaikuttavat seikat. Voimakeinojen käyttöä rajoittavat lisäksi poliisilain 1 luvussa säädetyt poliisitoiminnan yleiset oikeusperiaatteet erityisesti perus- ja ihmisoikeuksien kunnioittamisesta, suhteellisuudesta, vähimmän haitan aiheuttamisesta ja tarkoitussidonnaisuudesta.

3.3.2 Ampuma-aseen käytön edellytykset

Poliisilain 2 luvun 19 §:ssä säädetään edellytykset poliisin ampuma-aseen käytölle. Ampuma-asetta voidaan käyttää vain silloin, kun kyseessä on välitöntä ja vakavaa vaaraa toisen hengelle tai terveydelle aiheuttavan henkilön toiminnan pysäyttäminen eikä lievempää keinoa pysäyttämiseksi ole käytettävissä. Ampuma-asetta voidaan lisäksi käyttää kiireellistä ja tärkeää tehtävää suoritettaessa esineen, eläimen tai muun vastaavan esteen poistamiseksi.

Esineen tai esteen poistamista koskeva oikeus käyttää ampuma-asetta on voinut sisältää esimerkiksi miehittämättömän ilma-aluksen poistamisen, mutta säännöksen sanamuoto on tältä osin tulkinnanvarainen. Säännöstä olisi sen vuoksi selkeytettävä siten, että ampuma-aseen käyttötilanteisiin lisättäisiin aseen käyttö miehittämättömän kulkuneuvon kulkuun tai toimintaan puuttumiseksi kiireellistä ja tärkeää tehtävää suoritettaessa 11 a §:n 1 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa. Muutos selkeyttäisi ampuma-aseen käytön oikeusperustaa ja ulottaisi nimenomaisen sääntelyn kaikkiin miehittämättömiin kulkuneuvoihin sekä niiden kulkuun tai toimintaan puuttumiseen.

Poliisin ampuma-aseen käyttöä rajaisivat edellytykset kiireellisestä ja tärkeästä tehtävästä, voimakeinojen käytön tarpeellisuus- ja puolustettavuusvaatimukset sekä poliisilain 1 luvun oikeusperiaatteet, erityisesti perus- ja ihmisoikeuksien kunnioittamisesta, suhteellisuudesta ja vähimmän haitan aiheuttamisesta.

Ampuma-aseen käytöstä säädettäisiin vastaavanlaisella tavalla, kuin 1.1.2027 voimaan tulevassa ydinenergialaissa on säädetty ydinenergialaitosten turvahenkilöiden oikeudesta käyttää ampuma-asetta miehittämättömän kulkuneuvon kulkuun puuttumiseksi kiireellistä ja tärkeää tehtävää suoritettaessa. Vastaavaa säännöstä on lisäksi ehdotettu rajavartiolain muuttamista koskevassa hankkeessa (HE 158/2026 vp).

3.4 Radioviestinnän sekä välitys- ja sijaintitiedon käsittely

Poliisilain 2 luvun 11 b § olisi uusi, ja siinä säädettäisiin poliisimiehen oikeudesta käsitellä miehittämättömän kulkuneuvon käyttöön liittyvää radioviestintää, välitystietoja ja sijaintitietoja miehittämättömän kulkuneuvon kulkuun tai toimintaan puuttumiseksi tai kyseisen miehittämättömän järjestelmän osan yksilöimiseksi ja sijainnin määrittämiseksi. Säännös vastaisi asiallisesti voimassa olevan poliisilain 2 luvun 11 a §:n sääntelyä, mutta se erotettaisiin selkeyden vuoksi omaksi pykäläkseen ja ulotettaisiin koskemaan kaikkia miehittämättömiä kulkuneuvoja. Lisäksi johtuen Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen virkamiehille esitetystä rajatusta oikeudesta käyttää poliisin hallinnassa olevaa teknistä laitetta, säädettäisiin oikeus tietojen käsittelyyn myös mainituille virkamiehille 2 luvun 11 a §:n 3 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa. Tiedot tulisi hävittää toimenpiteen jälkeen viipymättä, ellei laissa toisin säädetä.

Radioviestinnän, välitystietojen ja sijaintitietojen käsittely muodostaa käytännössä keskeisen edellytyksen miehittämättömän kulkuneuvon sekä siihen liittyvän kokonaisjärjestelmän havaitsemiselle, tunnistamiselle, yksilöimiselle ja paikantamiselle. Ilman näiden tietojen käsittelyä poliisilla ei useissa tilanteissa olisi tosiasiallisia mahdollisuuksia arvioida, täyttyvätkö kulkuun tai toimintaan puuttumisen edellytykset, kohdentaa toimenpiteet oikeaan järjestelmään ja valita vähiten haittaa aiheuttava toimenpide. Käsittely olisi sallittua vain 11 b §:ssä säädettyihin tarkoituksiin. Säännös ei antaisi oikeutta viestinnän yleiseen valvontaan tai tietojen käsittelyyn muihin tarkoituksiin.

Tietojen käsittely liittyisi ensisijaisesti miehittämättömän järjestelmän tekniseen toimintaan. Käsiteltäviin tietoihin voi kuitenkin sisältyä luonnolliseen henkilöön yhdistettävissä olevia tietoja. Jos kulkuneuvoa ohjataan esimerkiksi matkapuhelimella tai tietokoneella, voivat tällaisia tietoja olla puhelinnumero tai IP-osoite. Henkilötietojen suojaa koskevat vaatimukset on otettava huomioon aina, kun käsiteltävät tiedot ovat yhdistettävissä tunnistettuun tai tunnistettavissa olevaan henkilöön.

Tietojen käsittelyoikeudesta olisi säädettävä laissa, koska sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 136 §:n 3 momentin mukaan muita kuin 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja sähköisiä viestejä ja välitystietoja saa käsitellä vain viestinnän osapuolen suostumuksella tai jos laissa niin säädetään.

3.5 Haltuun otetun miehittämättömän kulkuneuvon käsittely

Poliisilain 2 luvun 15 a §:ssä säädettäisiin poliisin haltuun ottaman miehittämättömän kulkuneuvon käsittelystä. Poliisilain 2 luvun 11 a §:n nojalla haltuun otettu miehittämätön kulkuneuvo olisi palautettava sen omistajalle tai haltijalle ilman aiheetonta viivästystä. Säännös vastaisi suurimmilta osin voimassa olevaa sääntelyä, kuitenkin siten, että soveltamisala laajenisi miehittämättömistä ilma-aluksista kaikkiin miehittämättömiin kulkuneuvoihin, ja säännökseen lisättäisiin mahdollisuus palauttaa laite sen haltijalle omistajan lisäksi. Säännökseen sisältyvän toissijaisuuslausekkeen mukaisesti laitetta ei kuitenkaan palautettaisi, jos muualla laissa toisin säädetään. Tällainen tilanne voisi olla esimerkiksi laitteeseen kohdistuva pakkokeinolain (806/2011) mukainen takavarikko.

3.6 Toimenpiteen kirjaaminen

Miehittämättömän kulkuneuvon kulkuun tai toimintaan puuttumisesta olisi laadittava pöytäkirja tai muu asiakirja. Dokumentointivelvollisuus vastaisi asiallisesti voimassa olevaa miehittämättömiä ilma-aluksia koskevaa sääntelyä, mutta sen soveltamisala laajenisi kaikkiin miehittämättömiin kulkuneuvoihin. Dokumentointivelvollisuudella osaltaan turvataan toimivaltuuden käytön jälkikäteisarviointi, laillisuusvalvonta sekä poliisimiehen ja toimenpiteen kohteena olevan oikeusturva.

4 Suomen tasavallan hallituksen ja Ruotsin kuningaskunnan hallituksen välillä raja-alueen poliisiyhteistyöstä tehdystä sopimuksesta annettuun lakiin esitetyt muutokset

Voimassa olevassa Suomen ja Ruotsin välisestä raja-alueen poliisiyhteistyöstä tehdyn sopimuksen kansallista täytäntöönpanoa koskevan lain 4 §:ssä säädetään, että ruotsalaisella poliisimiehellä on oikeus voimankäyttöön Suomessa siten, kuin poliisilain 2 luvun 17 §:ssä säädetään. Säännöksen mukaan ruotsalaisella poliisimiehellä ei kuitenkaan ole oikeutta käyttää voimakeinoja miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun puuttumiseksi. Voimassa olevassa 5 §:ssä koskien ampuma-aseen käyttöä ei ole vastaavaa rajausta, mutta 4 §:ssä säädetty rajaus voimakeinojen käytöstä rajaa myös ampuma-aseen käyttöä.

Lain 4 ja 5 §:ää ehdotetaan muutettavaksi poliisilakiin ehdotettuja muutoksia vastaavasti. Ruotsalaisella poliisimiehellä ei olisi Suomessa oikeutta käyttää voimakeinoja tai ampuma-asetta miehittämättömän kulkuneuvon kulkuun tai toimintaan puuttumiseksi. Muutoksella säilytettäisiin nykyinen ruotsalaisen poliisimiehen toimivaltaa koskeva rajaus ja ulotettaisiin se kaikkiin miehittämättömiin kulkuneuvoihin.

5 Puolustusvoimien virka-avusta poliisille annettuun lakiin esitetyt muutokset

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi Puolustusvoimien virka-avusta poliisille annettua lakia siten, että Puolustusvoimien velvollisuus antaa poliisille virka-apua ulotettaisiin miehittämättömän kulkuneuvon kulkuun tai toimintaan puuttumiseen. Voimassa oleva sääntely koskee vain miehittämättömiä ilma-aluksia. Lisäksi täsmennettäisiin virka-aputilanteessa käytettävän aseistuksen käyttöä koskevaa sääntelyä. Muutokset liittyvät kiinteästi poliisilakiin ehdotettuihin uusiin toimivaltuuksiin.

Puolustusvoimien aseistusta saataisiin ihmisten henkeä tai terveyttä välittömästi uhkaavan vakavan vaaran torjumisen lisäksi käyttää myös silloin, jos kyse on sellaisesta poliisilaissa säädetystä tilanteesta, jossa poliisilla on toimivalta puuttua miehittämättömän kulkuneuvon kulkuun tai

toimintaan. Tällöin edellytettäisiin, että aseistuksen käytöstä ei aiheudu hengen tai terveyden vaaraa ja se on tarpeellista kiireellisen ja tärkeän virka-aputehtävän suorittamiseksi. Voimakeinojen käytön olisi lisäksi oltava puolustettavaa. Aseistuksen käyttöä koskevalla muutoksella selkeytettäisiin voimassa olevaa säännöstä, jossa mahdollistetaan aseistuksen käyttö esineen tai muun vastaavan esteen poistamiseksi.

Voimassa oleva virka-apusääntely perustuu lähtökohtaan, jonka mukaan vastuu yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisestä kuuluu poliisille. Puolustusvoimien tehtävänä ei ole korvata poliisia tämän lakisääteisissä tehtävissä, vaan tukea poliisia tilanteissa, joissa poliisin omat voimavarat eivät ole riittäviä tehtävän hoitamiseen. Tämä peruslähtökohta säilyy ehdotetussa sääntelyssä muuttumattomana. Virka-aputilanteessakin poliisilla on vastuu tilanteen yleisjohtamisesta ja voimakeinojen käytöstä päättämisestä.

6 Esityksen suhde perustuslakiin

Esityksessä on arvioitu sääntelyn suhdetta erityisesti perustuslain 7 §:ssä turvattuun oikeuteen elämään ja henkilökohtaiseen turvallisuuteen, 10 §:ssä turvattuun yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan sekä luottamuksellisen viestin salaisuuteen, 15 §:ssä turvattuun omaisuudensuojaan sekä 22 §:ssä julkiselle vallalle säädettyyn perus- ja ihmisoikeuksien turvaamisvelvoitteeseen. Sisäministeriö katsoo esityksen mukaisesti, että lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä.

Esityksen keskeisenä valtiosääntöisenä lähtökohtana on se, että miehittämättömien kulkuneuvojen käyttöön liittyvät turvallisuusuhat ovat lisääntyneet olennaisesti muuttuneessa turvallisuusympäristössä. Miehittämättömät kulkuneuvot esimerkiksi niiden kuljettaessa räjähteitä muodostavat vakavan uhan perustuslain 7 §:ssä turvatulle oikeudelle elämään ja turvallisuuteen. Julkisella vallalla on perustuslain 22 §:stä johtuva velvollisuus huolehtia siitä, että viranomaisilla on käytettävissään tehokkaat keinot suojata ihmisten henkeä, terveyttä ja turvallisuutta sekä yhteiskunnan keskeisiä toimintoja. Ehdotettujen toimivaltuuksien tavoitteena on toteuttaa tätä turvaamisvelvollisuutta. Myös esityksessä arvioidun mukaisesti voimassa olevan sääntelyn mukaisen välttämättömyyskynnyksen muuttaminen tarpeellisuuskynnykseksi toteuttaisi tätä velvoitetta mahdollistaen poliisin toimivaltuuksien oikea-aikaisen käyttöönoton muuttuneessa turvallisuusympäristössä.

Esityksessä on arvioitu vaikutukset luottamuksellisen viestin suojaan ja omaisuudensuojaan perustelluiksi. Perustuslakivaliokunta on käytännössään katsonut, ettei esimerkiksi matkapuhelimen tai tietokoneen avulla miehittämättömän ilma-aluksen kauko-ohjauksessa ydinvoimala-alueelle ole kyse sellaisesta luottamuksellisesta viestinnästä, jolle on tarkoitettu antaa perustuslain suojaa (PeVL 22/2020 vp, s. 6). Tämä arvio ei kuitenkaan poista henkilötietojen suojaa koskevia vaatimuksia silloin, kun käsiteltävät tiedot ovat yhdistettävissä luonnolliseen henkilöön. Tiedot olisi hävitettävä viipymättä toimenpiteen jälkeen, jollei laissa toisin säädetä. Tietojen säilyttäminen esimerkiksi esitutkintaa varten edellyttäisi erillistä laissa säädettyä käsittelyperustetta. Sääntely merkitsisi puuttumista omaisuudensuojaan, jos miehittämätön kulkuneuvo esimerkiksi teknisen laitteen tai ampuma-aseen käytön seurauksena vahingoittuisi. Rajoitus olisi kuitenkin perusteltu suhteessa niihin oikeushyviin, joiden suojaamiseksi toimivaltuudet olisi säädetty.

Perusoikeuksien rajoitusten oikeasuhtaisuutta tukee se, että toimivallan käyttöä ohjaavat poliisilain yleiset periaatteet, kuten suhteellisuusperiaate, vähimmän haitan periaate ja tarkoitussidonnaisuuden periaate. Perusoikeuksien rajoitusten voidaan arvioida olevan perusoikeusjärjestelmän kokonaisuuden kannalta hyväksyttäviä ja painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimia. Toimivaltuuksilla voidaan tilanteesta riippuen suojata myös muita merkittäviä perus- ja ihmisoikeuksia sekä yhteiskunnan turvallisuuden kannalta keskeisiä toimintoja.

7 Teknisluonteisia korjausehdotuksia

Ministeriö on hallituksen esityksen antamisen jälkeen havainnut alla esitetyn mukaisen teknisluonteisen korjaustarpeen.

1. lakiehdotus

Ministeriö toteaa, että poliisilain muuttamista koskevan lakiehdotuksen johtolause tulisi korjata seuraavasti:

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan poliisilain (872/2011) 2 luvun ~~11 a §, 15 a §,~~ 11 a ja 15 a §, 17 §:n 1 momentti ja 19 §:n 1 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 2 luvun ~~11 a §, 15 a §~~ 11 a ja 15 a § ja 17 §:n 1 momentti laissa 540/2020, ~~ja~~ sekä *lisätään* 2 lukuun uusi 11 b § seuraavasti: